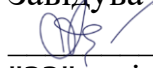

Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

 Катерина ПЕТРОВСЬКА
"22" квітня 2025

**ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ФОРМУВАННЯ ТА
РЕАЛІЗАЦІЮ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ**

Кваліфікаційна робота бакалавра

Виконавець: здобувачка
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти, групи 405СР-з
Галузь знань 23 Соціальна робота
Спеціальність 231 Соціальна робота
Освітньо-професійна програма:
"Соціальна робота та соціальна педагогіка"
Валерія ФЕДОРЧЕНКО

Керівник:
ст. викладач Наталія МАЦЕЙКО

Рецензент:
к. пед. н., доц. Анастасія ПОПОВА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ЛІДЕРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ.....	6
1.1. Гендерні стереотипи як соціальний конструкт: поняття, основні характеристики, типологія та чинники формування.....	6
1.2. Лідерський потенціал особистості: концептуальні основи, структура, умови розвитку.....	17
1.3. Механізми впливу гендерних стереотипів на формування та реалізацію лідерського потенціалу особистості.....	28
Висновки до першого розділу.....	35
РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ЛІДЕРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ.....	37
2.1. Визначення впливу гендерних стереотипів на лідерський потенціал особистості.....	37
2.2. Рекомендацій щодо мінімізації негативного впливу гендерних стереотипів на розвиток лідерського потенціалу особистості.....	46
Висновки до другого розділу.....	49
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

ВСТУП

Актуальність дослідження. Лідерство є ключовим соціальним феноменом, що визначає динаміку розвитку суспільства та взаємодію між людьми. Проблематика лідерства стала об'єктом численних досліджень у сферах психології, соціології, менеджменту та педагогіки. Одним із центральних питань у цій галузі є вплив гендерних стереотипів на формування та реалізацію лідерського потенціалу особистості.

Протягом тривалого часу лідерство асоціювалося переважно з чоловічою роллю, тоді як жінкам натомість відводилось “допоміжне місце” у системі суспільних відносин. Гендерні стереотипи, що історично формувалися під впливом традицій, культури та релігії, досі мають значний вплив на кар'єрний розвиток, професійний вибір і суспільне сприйняття особистості. Вони можуть як сприяти, так і обмежувати реалізацію лідерського потенціалу, створюючи бар'єри для рівноправного доступу до управлінських посад. Особливо гостро ця проблема проявляється у професійних сферах, де гендерні очікування є глибоко вкоріненими.

Значна частина гендерних стереотипів ґрунтується на уявленнях про соціальні ролі чоловіків і жінок. Наприклад, жінок часто сприймають як більш емоційних і турботливих, тоді як чоловікам приписують рішучість і домінантність. Це може спричиняти дискримінацію як на рівні професійного середовища, так і в міжособистісних відносинах. Зокрема, жінки-лідерки нерідко стикаються з більш суворою оцінкою своїх управлінських рішень, тоді як чоловіків із проявами емпатії можуть сприймати як менш компетентних.

Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю подолання гендерних упереджень, забезпечення рівноправного розвитку лідерського потенціалу особистості незалежно від статі, розробки ефективних стратегій мінімізації негативного впливу гендерних стереотипів, а також створення сприятливого середовища для особистісного та професійного розвитку людини. Саме ці фактори визначили вибір теми нашого дослідження: **"Вплив гендерних**

стереотипів на формування та реалізацію лідерського потенціалу особистості".

Мета дослідження: проаналізувати вплив гендерних стереотипів на процес формування та реалізації лідерського потенціалу особистості, визначити способи мінімізації їх негативного впливу.

Об'єкт дослідження — процес реалізації індивідуального лідерського потенціалу особистості.

Предмет дослідження — гендерні стереотипи як соціокультурний фактор, що впливає на формування та реалізацію лідерського потенціалу особистості.

Досягнення мети наукового дослідження передбачає необхідність розв'язання таких **завдань**:

- 1) проаналізувати теоретичні підходи до визначення поняття “гендерні стереотипи” та їхнього впливу на особистісне й професійне становлення;
- 2) визначити особливості формування лідерського потенціалу особистості з урахуванням гендерних аспектів;
- 3) дослідити механізми впливу гендерних стереотипів на самореалізацію особистості у лідерській діяльності;
- 4) провести емпіричне дослідження щодо впливу гендерних стереотипів на лідерський потенціал особистості;
- 5) розробити рекомендації щодо мінімізації негативного впливу гендерних стереотипів на розвиток лідерського потенціалу особистості.

Для розв'язання завдань дослідження використано комплекс методів: *загальнонаукові* (аналіз, синтез, систематизація, порівняння, узагальнення – для вивчення наукової літератури з досліджуваної проблематики); *конкретно-наукові*: (категоріальний аналіз – для розкриття змісту й уточнення дефініцій основоположних понять; структурно-функціональний аналіз; структурно-логічний аналіз); *емпіричні* (анкетування); *методи математичної статистики*.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається із вступу, 2 розділів і висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел

(нараховує 27 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 54 сторінок, із них основного тексту – 51).

ВИСНОВКИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи було здійснено всебічний теоретичний аналіз поняття «гендерні стереотипи» як соціокультурного феномена, що істотно впливає на процес соціалізації та самореалізації особистості. Було систематизовано основні підходи до вивчення гендерних стереотипів у межах соціології, психології, культурології та антропології. Визначено їх типологію, чинники формування та механізми впливу на поведінку особистості.

Особливу увагу приділено аналізу впливу стереотипних уявлень на формування лідерського потенціалу, який розглянуто як інтегративну якість, що охоплює мотиваційні, когнітивні, комунікативні та поведінкові компоненти. Встановлено, що гендерні стереотипи можуть обмежувати можливості особистісного розвитку, знижувати самооцінку та зменшувати готовність до лідерства, особливо у жінок.

У другому розділі представлено результати емпіричного дослідження, що мало на меті виявити взаємозв'язок між рівнем дотримання гендерних стереотипів та реалізацією лідерського потенціалу. Було використано авторський опитувальник, що дозволив проаналізувати уявлення респондентів про лідерство та гендер.

Результати опитування підтвердили, що стереотипне мислення впливає на самооцінку та готовність до управлінської діяльності. Частина респондентів виявила тенденцію до ототожнення лідерських якостей із традиційно «чоловічими» рисами, що свідчить про наявність упереджених уявлень. Водночас молодь продемонструвала відкритість до альтернативних моделей лідерства, що може бути позитивною передумовою для подолання стереотипів.

Загалом результати дослідження підтверджують думку про значущий вплив гендерних стереотипів на процес формування та реалізації лідерського потенціалу. Це свідчить про необхідність системної просвітницької роботи, інтеграції гендерної освіти, підтримки інклюзивних практик у професійному

середовищі та впровадження політик рівності. Запропоновані у роботі рекомендації можуть слугувати основою для формування соціального середовища, в якому особистість матиме змогу вільно реалізовувати свої лідерські якості, незалежно від статевої належності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Особистість у просторах духовного розвитку: теоретико-методологічний аналіз. Київ: Педагогічна думка, 2018. 296 с.
2. Бибик Д. Становлення феномену соціального лідерства у науковому просторі соціальної роботи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 1(7). Київ, 2021. С. 14-19.
3. Бочкарьова О. В. Гендерні стереотипи у свідомості молоді. Київ: Інститут соціальної і політичної психології НАПН України, 2017. 180 с.
4. Волощук О. В. Гендерні стереотипи: соціальні корені та механізми відтворення. Київ: Інститут соціології НАН України, 2020. 228 с.
5. Галицька І. О. Гендерна ідентичність і лідерство: соціально-психологічні виміри. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. 212 с.
6. Галузяк В., Акімова О., Громов Є. Сучасні зарубіжні підходи до розуміння лідерства і виховання лідерів. *Лідер. Еліта. Суспільство*. 1, 2019. С. 32-53.
7. Гапон І. П. Антропологічні підходи до дослідження гендерних ролей. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 145 с.
8. Гриньова М. Тлумачення поняття «лідерство» в сучасному дискурсі лідерології. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип. 86, 2022. С. 67-72.
9. Гриценко Н. Сутність нових підходів до лідерства. *Транспорт і логістика: проблеми та рішення* : зб. наук. праць ІХ міжнар. наук.-практ. конф. 22-24 травня 2019. Одеса, 2019. С. 210-213.
10. Довгань А. О. Історичні основи розвитку теорій лідерства. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 137 с.
Еліта. Суспільство. No 1. 2019. С. 107-117.
11. Жданова Г. О. Гендер у соціологічному вимірі: навч. посіб. Харків: Право, 2019. 196 с.

12. Захарченко С. В. Психологія лідерства: особистісні риси та мотиваційні аспекти. Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2017. 160 с.
13. Ільїнська С. О. Трансформаційне лідерство: теорія і практика. Київ: КНЕУ, 2021. 188 с.
14. Кікінежді О. Є. Гендерні стереотипи у професійній діяльності: соціально-психологічний аналіз. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2019. 204 с.
15. Ковальчук В. М. Гендерна соціалізація в контексті сучасних соціальних змін. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020. 173 с.
16. Конончук О. В. Гендерна рівність і стереотипи: соціально-психологічний аспект. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2020. 119 с.
17. Коркішко О., Завалій Є. Проблема лідерства у психолого-педагогічній науці: суть, класифікація та функції. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. No 2, 2022. С. 7-17.
18. Ліпчанський В. О. Філософські основи концепції лідерства. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2019. 138 с.
19. Літвак А. Розуміння лідерства і його саморозвиток. *Science. Education. Innovation: Topical Issues and Modern Aspects : proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference*. February 16-18, 2023. Tallin, Estonia. С. 69-77.
20. Лугова В. Основи самоменеджменту та лідерства: навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 212 с.
21. Луценко Н. С. Гендер і суспільство: сучасні дискурси. Одеса: Астропринт, 2021. 198 с.
22. Москаленко Л. М. Гендерна чутливість у процесі лідерського самоствердження. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. 154 с.
23. Нестуля О., Нестуля С., Кононець Н. Основи лідерства: ел. посіб. Для самостійної роб. студ. Полтава : ПУЕТ, 2018. 241 с.
24. Рибалко Л. П. Поведінкові аспекти лідерства у малих групах. Київ: Інститут соціальної і політичної психології НАПН України, 2018. 143 с.
25. Романовський О., Михайличенко В., Гура Т. Поняття «лідерський потенціал» і «лідерські якості»: зміст та використання у науковій думці. *Лідер*.

26. Тарасенко О. С. Гендерна нерівність і традиційна культура: соціокультурний аналіз. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 166 с.

27. Чумак С. М. Ситуаційні моделі лідерства у сучасних організаціях. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 149 с.